

Meten en nog steeds niks weten

“Hier en daar een tegenvaller”. “Nu en dan een crisis”. We zijn onderhand afgedaald tot het niveau van Piet Paulusma. De beschrijvende statistiek en de econometrie hebben ons niet geholpen toen de crisis in aantocht was en toch blijft iedereen zich tot ons wenden om duiding en advies. Hebben we een paraplu nodig of zonnebrand? De econoom verkoopt zekerheid: “Na regen komt zonneschijn”. Het is een rituele dans waarin enige volstrekt insignificante promillepunten kunnen leiden tot verstrekkende conclusies. Bijvoorbeeld dat een land uit de recessie is gekomen. Beleidsmakers baseren er hun beleid op, maar de cijfermatige indicaties van de economische ontwikkeling zijn dan net zo nutteloos als een kompas op de Zuidpool.

Ondanks een Nobelprijs, een overvloed aan waarnemingen en ruime toepassing van de wiskunde blijft de economische wetenschap ver verwijderd van het ideaal van de exacte wetenschap. Het meest pregnante onderscheid tussen de economie en de bètawetenschappen is dat het in de natuurwetenschappen volstrekt ondenkbaar is een empirisch resultaat te publiceren zonder raming en vermelding van de waarnemingsfout. In de economische wetenschap is het daarentegen usance om in empirisch onderzoek geen enkele aandacht te besteden aan dergelijke meetfouten. Uitspraken over de ontwikkeling van economische grootheden zijn echter inherent onnauwkeurig en moeten ook als zodanig worden behandeld omdat anders ook aan mineure veranderingen ten onrechte beleidsmatige of analytische waarde zal worden toegekend.

Neem als voorbeeld de CBS-ramingen van de groei van het nationaal inkomen. Deze reeks vormt de basis voor veel economische analyses en hebben geen last van voorspelfouten die te herleiden zijn tot een verkeerde economische theorie. Het zijn de basale meetfouten die het CBS parten spelen. Wat voor deze CBS-cijfers geldt, is a fortiori van toepassing op de productie van CPB, DNB, EU, IMF en wie er verder maar mee rekent. De onnauwkeurige meting van niveau en de mutatie van het nationaal inkomen is al eens door Andriessen *et al.* (1995) onderzocht. Zij rapporteerden toen dat de meetfout ruwweg een kwart was van de gemiddelde groeivoet in de jaren 1971–1992.

Men zou op voorhand verwachten dat de meetfouten tegenwoordig kleiner zijn, want er wordt beter, sneller en omvangrijker waargenomen sinds de ICT-revolutie, waarin de rekentechnische verwerking en de digitalisering van bronmateriaal enorm zijn verbeterd. Dat valt

tegen: in de periode 1993–2005 beloopt de gemiddelde meetfout van de vroegste ramingen ruim twintig procent. Kortom, vergelijkbaar met de bevindingen van Andriessen *et al.* (1995), en opmerkelijk is daarbij dat de grootste onnauwkeurigheden zich voordoen in recentere jaren. Een vergelijking van de ramingen leert dat de vroege ramingen de ontwikkelingen en zelfs de richting van de verandering van het nationaal inkomen niet adequaat beschrijven. Zo werd in 2003 een recessie geïndiceerd terwijl de groei volgens de eindraming feitelijk positief bleef. Een ander voorbeeld is uit 2002 toen juist de negatieve kwartaalcijfers werden gemist. Als we afgaan op de gemiddelde bijstelling over de afgelopen jaren, zal het statistiekduiveltje een rol blijven spelen in de ramingen. Wie naar de vroegste ramingen kijkt, kan dus zomaar procyclisch reageren. Het wordt tijd dat statistici en economen de onzekerheid in hun ramingen en voorspellingen ook nadrukkelijk erkennen in persberichten en artikelen en deze ook consequent samenhangend gaat publiceren en analyseren.

Voor het CBS is dit belangrijk omdat de kwaliteit van de statistieken veel meer aandacht vereist in beleidsdiscussies dan de recent al te vaak benadrukte administratieve lastendruk van enquêteren. Dat de nauwkeurigheid van de groeiraming, ondanks technologische, organisatorische en rekenkundige vooruitgang, niet is verbeterd, vormt een belangrijke indicatie voor de urgentie van een bijstelling van die discussies. Voor het CPB is publicatie van de foutenmarge van belang omdat het absolute getal dat nu regeert in de voorspellingen niet laat zien wat men niet weet. Dit gaat verder dan de foutenmarge van de modelvoorspellingen. Ook de fouten in het basismateriaal moeten worden verdisconteerd.

Op de universiteit moet de ambitie zijn om echt significante uitspraken te willen doen op ons domein. Resultaten zonder vermelding van de foutenmarge zijn dat niet.

LITERATUUR

Andriessen, J.E., J. van Sinderen en P.A.G. van Bergeijk (1995) *Requirements of policy-makers*. In: Kenessey, Z. (red.) *The future of statistics: an international perspective*. Voorburg: ISI Studies and Publishing Center, 237–251.